

www.krasp.org.pl

Konferencja
Rektorów
Akademickich
Szkół
Polskich

Przewodniczący:

prof. zw. dr hab.
Wiesław Banyś
Rektor
Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
wieslaw.banys@krasp.org.pl

Biuro KRASP:

Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa
tel.: 22 55 20 352
fax: 22 55 21 567
biuro@krasp.org.pl

Warszawa, 7 maja 2015 r.

KRASP/125/2015

Szanowny Pan
Adam Podgórski
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu
ul. Wiejska 4/6/8
00-902 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo nr GMS-WP-173-75/15 z 25 marca 2015 r. w załączeniu przesyłam opinię Komisji ds. Nauki oraz Komisji ds. Kształcenia Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich dotyczącą *prezydenckiego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem innowacyjności.*

Z wyrazami szacunku

prof. zw. dr hab. Wiesław Banyś
Przewodniczący KRASP

Opinia
Komisji ds. Nauki oraz Komisji ds. Kształcenia
Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich
w sprawie postulatów zmian zwiększających innowacyjność polskiej gospodarki
i wynikającego z tych postulatów
prezydenckiego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze
wspieraniem innowacyjności

1. Postulat I: Zniesienie opodatkowania aportu własności intelektualnej

Proponowana zmiana w zakresie odstąpienia od opodatkowania aportu własności intelektualnej jest potrzebna. Środowiska zajmujące się transferem technologii od wielu lat zwracają uwagę na fakt, iż objęcie podatkiem takiego aportu jest jednym z głównych czynników hamujących obecnie rozwój przedsiębiorczości akademickiej. Niestety, dotychczas ministerstwa nie uznawały wprowadzenia zmian proponowanych przez obecny projekt za możliwe. Należy zgodzić się z przytoczoną w uzasadnieniu do projektu ustawy oceną Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, wskazującą, że wprowadzona w 2014 roku możliwość przesunięcia o 5 lat momentu powstania przychodu podlegającego opodatkowaniu nie tylko nie stwarza zachęty do tworzenia spółek opartych na wniesionej własności intelektualnej, ale do tego zniechęca.

2. Postulat II: Umożliwienie rozwoju venture capital w Polsce

Działania wspierające rozwój sektora funduszy kapitału wysokiego ryzyka, skłonnych do inwestowania w nowoczesne technologie na bardzo wczesnym etapie rozwoju (a w takim stadium jest większość rozwiązań pochodzących z uczelni akademickich) należy uznać za pozytywne. Jednocześnie, kluczowym wyzwaniem jest jednak oprócz zmian prawnych, wieloletni program wsparcia rozwoju takich funduszy przez państwo.

Dotychczasowe programy, takie jak Działanie 3.1. Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, nie spowodowały rozwoju funduszy chętnych do współpracy z naukowcami i z uczelniami. Potwierdzają to w szczególności doświadczenia Centrum Innowacji, Transferu Technologii i Rozwoju Uniwersytetu UJ (CTTRU). Mimo nawiązania kontaktu i współpracy z kilkoma funduszami, proponowane przez nie warunki inwestowania w technologie stworzone w Uniwersytecie Jagiellońskim były niekorzystne lub skrajnie niekorzystne zarówno dla uczelni, jak i dla pracowników naukowych, będących twórcami technologii. Wzorem wartym naśladowania jest funkcjonujący od lat 90. XX wieku w Izraelu program „Yozma”. Od 2014 roku Narodowe Centrum Badań i Rozwoju realizuje program „Bridge VC”, wzorowany na programie „Yozma”. Oferuje publiczno-prywatne wsparcie komercjalizacji wyników prac badawczo-rozwojowych z udziałem funduszy typu venture capital. Jak dotąd, jest on oceniany przez środowiska zajmujące się transferem technologii pozytywnie.

Jedynie połączenie zmian ułatwiających przyływ takich doświadczonych funduszy kapitałowych do Polski oraz aktywnej polityki państwa w zakresie zachęcania ich do podejmowania ryzyka inwestowania w technologie wywodzące się z uczelni umożliwi istotny wzrost liczby spółek opartych na uniwersyteckich wynalazkach. Warto zachęcać do inwestycji te fundusze kapitałowe, które wnoszą do spółek nie tylko kapitał, ale również kompetencje i doświadczenie menadżerskie, dbając przy tym, żeby przejmowanie przez te fundusze technologii, powstających ze środków publicznych, odbywało się na warunkach rynkowych.

3. Postulat III: Ułatwienie rozporządzania majątkiem przez uczelnie

Konieczność uzyskiwania zgody Ministra Skarbu w przypadku rozporządzania majątkiem przez uczelnie komplikowała i wydłużała procedurę transferu technologii. Jak słusznie zauważono w opinii Politechniki Łódzkiej do „Postulatów zmian zwiększających innowacyjność polskiej gospodarki”, nowelizacja ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2014 roku wyłączyła stosowanie przepisów Ustawy o zasadach wykonywania uprawnień przysługujących Skarbowi Państwa w przypadku utworzenia przez uczelnię spółki celowej oraz w przypadku wykonywania czynności w zakresie komercjalizacji (art. 86a ust. 3a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym). Obowiązek uzyskania zgody Ministra Skarbu w powyższym zakresie już zatem nie obowiązuje. Wprowadzenie przepisu, o którym mowa w art. 7 pkt 2) projektu ustawy w proponowanym brzmieniu, spowoduje niejasność uregulowań.

4. Postulat IV: Ułatwienia zatrudniania w strukturach instytutów badawczych i uczelni młodych naukowców oraz zagranicznych specjalistów

Krytycznie należy ocenić zmiany proponowane w art. 114 ust. 2 i 3, a w konsekwencji w art. 115 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Dotychczasowe zasady wynikające z przepisów art. 115 ust. 1 są wystarczające. Sam fakt odbycia dwuletniego stażu naukowego, bez oceny dorobku, czy wyników uzyskanych podczas stażu, jest zbyt słabą przesłanką do zatrudnienia na stanowisku profesora. Decyzje dotyczące zatrudnienia powinny być podejmowane – tak jak jest obecnie – zgodnie z regulacjami w statucie uczelni.

Pozytywnie należy ocenić dodanie ust. 6 w art. 115 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

5. Postulat VI: Ułatwienia podejmowania studiów w Polsce przez obcokrajowców

Proponowane zmiany należy ocenić pozytywnie w sytuacji znacznego spadku liczby studentów. Kwoty opłat za studia obowiązujące obcokrajowców spoza obszaru UE stanowią podstawową barierę podejmowania przez nich nauki na uczelniach polskich. Pozostawienie decyzji o wysokości opłat rektorowi (i senatowi uczelni) jest rozsądnym rozwiązaniem, zgodnym z zasadą prowadzenia samodzielnej gospodarki finansowej. Wysokość opłat będzie dostosowana do rzeczywistych kosztów kształcenia na danym kierunku studiów. Pozytywnie oceniamy rezygnację z obowiązku przeprowadzania testu rynku pracy. Obecne rozwiązanie nie poprawia w żaden sposób sytuacji na rynku pracy, stanowi dodatkowy obowiązek biurokratyczny, a skutkiem niepożądanym jest rozwój szarej strefy.

6. Postulat VII: Przeniesienie ustalania pensum na poziom rektora uczelni.

Przeniesienie ustalania pensum na poziom rektora uczelni pozwala na dostosowanie obciążeń dydaktycznych do bieżącej sytuacji kadrowej i finansowej uczelni jest zgodne z zasadą prowadzenia samodzielnej gospodarki finansowej. Wprowadzenie proponowanej regulacji umożliwi rektorowi działania regulujące wynagrodzenia nauczycieli akademickich angażujących się w działalność naukowo-badawczą i organizacyjną.

7. Postulat VIII: Wspieranie prowadzenia działalności B+R w Polsce

Istotną barierą w zaistnieniu rzeczywistej współpracy nauki i biznesu w Polsce jest brak przekonania przedsiębiorców o korzyściach płynących z przeznaczania znacznych nakładów na działalność badawczą i rozwojową. Wskaźniki, takie jak udział wydatków sektora prywatnego w nakładach na B+R, stawiają Polskę na jednym z ostatnich miejsc w Unii Europejskiej. Opinie o niedostatecznych instrumentach wsparcia dla przedsiębiorców pojawiają się również często w rozmowach prowadzonych, przykładowo, przez pracowników CITTRU UJ z przedstawicielami biznesu (w 2014 roku odbyło się ponad 130 takich spotkań). Nie ulega wątpliwości, iż wprowadzenie prostych i dostępnych mechanizmów wsparcia działalności B+R o charakterze fiskalnym jest niezbędnym środkiem do zwiększenia udziału sektora prywatnego w nakładach na B+R. Wsparcie takie jest szczególnie potrzebne

mikroprzedsiębiorstwom i małym przedsiębiorstwom, tworzonym m.in. przez pracowników naukowych uczelni w celu komercjalizacji stworzonych przez nich wynalazków.

Szczególnie motywujące do ponoszenia nakładów na B+R są proponowane rozwiązania przewidziane zwłaszcza dla mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw w postaci przywileju podatkowego, jakim jest możliwość odliczenia od przychodów wydatków na działalność B+R w kwocie większej, niż rzeczywiście poniesione. Pozytywny wpływ na ograniczenie ryzyka działalności B+R, a tym samym bodźcem do podejmowania takich działań jest zniesienie obowiązującego dotychczas warunku zaliczania do kosztów uzyskania przychodów wyłącznie kosztów prac rozwojowych zakończonych wynikiem pozytywnym. Doświadczenia funkcjonowania od 2006 roku przywileju podatkowego w postaci ulgi na nowe technologie wskazują, że jest to instrument niespełniający zakładanej funkcji bodźcowej, niestymulujący wdrażania najnowszych rozwiązań technologicznych. Dlatego słusznie postuluje się jego likwidację.

8. Pozostałe postulaty

Realizacja pozostałych postulatów, o których mowa w przedstawionym projekcie, może pośrednio i w długiej perspektywie przyczynić się do wspierania innowacyjności. Są to kwestie dotyczące dydaktyki, badań i spraw kadrowych. Należy jednak podkreślić, iż zwiększenie internacjonalizacji w zakresie działalności badawczej uczelni, szczególnie w badaniach o charakterze wdrożeniowym, ma pozytywny wpływ na wzrost innowacyjności. Taki wzrost polskich uczelni sukcesywnie następuje, o czym może świadczyć zwiększenie liczby wspólnych zgłoszeń patentowych z zagranicznymi jednostkami naukowymi.

9. Dodatkowe proponowane zmiany

Oprócz wprowadzenia wyżej omówionych zmian, warte rozważenia byłoby poszerzenie proponowanego projektu ustawy o inne rozwiązania, korzystnie wpływające na innowacyjność polskiej nauki i gospodarki.

Zasadne byłoby poprawienie przy tej okazji wybranych przepisów dotyczących komercjalizacji, wprowadzonych nowelizacją ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym w 2014 roku. W szczególności usunięcie niekorzystnego dla pracowników, będących twórcami wynalazków, ograniczenia czasowego w udziale przez nich w korzyściach otrzymywanych przez uczelnię z komercjalizacji (art. 86f ust. 4 ustawy). Do 2014 roku brak było takiego ograniczenia i uczelnie w wewnętrznych regulaminach mogły ustalać, iż będą dzielić się zyskami z twórcami wynalazków przez cały czas otrzymywania tych zysków – takie rozwiązanie było stosowane m.in. przez Uniwersytet Jagielloński. Zgodnie z obecnym brzmieniem ustawy, podział środków uzyskanych z komercjalizacji następuje jedynie przez 5 lat od dnia uzyskania pierwszych środków. Wprowadzone ograniczenie jest nieuzasadnione i niekorzystne dla pracowników, będących twórcami wynalazków.

Wzrostowi liczby chronionych wynalazków i innych technologii oferowanych przedsiębiorcom służyłoby również wprowadzenie stałego finansowania przez ministerstwo działalności uczelni w zakresie komercjalizacji w ramach środków na działalność statutową. Przyspieszyłoby ono dalszą profesjonalizację ośrodków transferu technologii działających w uczelniach oraz pozwoliłoby na pokrywanie rosnących kosztów ochrony patentowej.

Zachętą do współpracy pracowników naukowych uczelni z gospodarką byłoby ponadto zwiększenie wagi takiej działalności w ocenie naukowców. Większa liczba punktów przyznawana za prowadzenie badań i usług na rzecz przedsiębiorstw, udział we wspólnym projekcie badawczym oraz sprzedaż lub udostępnienie technologii, motywowałaby do podejmowania takich działań.

W projekcie ustawy w obecnej wersji poprawione zostały błędy wskazane przez uczelnie opiniujące „Postulaty zmian zwiększających innowacyjność polskiej gospodarki”. Ujednolicono definicje badań naukowych i prac rozwojowych. Ustawodawca nadal jednak posługuje się w art. 3 pkt 1) lit. a) projektu ustawy pojęciem „wzoru zdobniczego”, które, jak słusznie zwraca uwagę w swojej opinii Politechnika Łódzka, powinno zostać zastąpione szerszym pojęciem „wzór przemysłowy”, wynikającym z ustawy Prawo własności przemysłowej z dnia 30 czerwca 2000 roku.

W transferze technologii z jednostek badawczych do przemysłu istotną rolę zaczynają wypełniać spółki celowe powołane zgodnie z art. 86a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Ich działanie byłoby znacznie efektywniejsze, gdyby mogły one uczestniczyć w ostatnich przed komercjalizacją fazach rozwoju technologii. Obecnie jest to praktycznie niemożliwe, ze względu na trudny dostęp do środków publicznych na umożliwiających dostosowanie danego rozwiązania do potrzeb rynkowych, w tym również na konieczne badania. Spółka celowa uczelni jest bowiem traktowana jako duże przedsiębiorstwo (z racji posiadania udziałów przez uczelnię), co skutkuje koniecznością ponoszenia dużych, przekraczających możliwości udziałów własnych. Najlepszym rozwiązaniem byłoby tu dopisanie spółek celowych uczelni powołanych zgodnie z art. 86a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym do listy jednostek badawczych pod warunkiem, że ich jedynym właścicielem jest jednostka badawcza.

W systemie kategoryzacji jednostek badawczych dorobek w zakresie współpracy z przemysłem, w tym sprzedaż licencji i wdrożenia, mają istotne znaczenie. Jeżeli działania takie prowadzone są w spółce celowej uczelni, a spółka z zasady nie podlega kategoryzacji, to powinien istnieć mechanizm przekazywania tego dorobku do uczelni będącej właścicielem spółki, a konkretnie na wydziały z których pochodzą autorzy dorobku naukowego.

W modelu spółki spin off występuje zwykle trzech partnerów: uczelnia za pośrednictwem spółki celowej, twórcy oraz inwestor (finansowy lub branżowy). W takiej spółce wartość (udziały, akcje) po stronie uczelni budowana jest poprzez wniesienie aportem własności przemysłowej, a inwestora - przez wkład finansowy. Trudno jest zbudować taką wartość po stronie twórców, jeśli uczelnia nie przekaże mu prawa własności w trybie przewidzianym w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. W sytuacji gdy uczelnia nie chce się całkowicie wyzbyć praw do rozwiązania, ale chce prowadzić wspólnie z twórcą komercjalizację, brakuje mechanizmu odstąpienia części własności twórcom w sposób nieobciążający podatkowo twórcę.

Reasumując, zmiany proponowane w projekcie ustawy mogą przyczynić się do wzrostu innowacyjności polskiej nauki i gospodarki, ale pod warunkiem, że będzie im towarzyszyć aktywna, spójna i trwała polityka państwa w tym zakresie. Warto rozważyć ponadto poszerzenie projektu o inne zmiany, których przykłady zostały wymienione powyżej.